

Nr 1081

Av fru **Holmberg m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 185, angående riktlinjer för en aktiv lokaliseringspolitik m. m.*

(Lika lydande med motion nr 879 i Första kammaren)

Enligt det siffermaterial, som nyligen från långtidsutredningens sida överlämnades till finansdepartementet, framgår det att vårt samhälle i mitten av 1970-talet kommer att stå inför en i modern tid helt okänd situation. Det expanderande svenska näringslivet kommer inte att ha tillgång till den arbetskraft, som behövs, eftersom befolkningsutvecklingen är sådan att antalet män och kvinnor i arbetsför ålder procentuellt ökar mindre än andra grupper. Tendensen är tydlig för männens vidkommande men är ännu mer utpräglad för kvinnornas del. Man måste därför i långt större utsträckning än nu räkna med kvinnornas arbetsinsatser för att möta situationen. Ökad yrkesintensitet räknar långtidsutredningen hösten 1964 med bland de gifta kvinnorna, speciellt kvinnor i åldern 40—49 år, där man under 1970-talet räknat med 70-procentigt deltagande i arbetslivet.

Mot bakgrunden av detta aktuella material förefaller det oss beklagligt, att Kungl. Maj:ts proposition nr 185 angående riktlinjer för en aktiv lokaliseringspolitik m. m. alltför litet ägnat uppmärksamhet åt kvinnornas sysselsättningsproblem. Det framhålles visserligen att låg yrkesverksamhet i regel föreslås i regioner med låg andel tätortsbefolkning, men problemen bakom detta har inte tillräckligt analyserats.

En yrkesintensitet bland kvinnorna i landets samtliga tätorter av samma grad som i Stockholm skulle enligt utredningen för näringslivets lokalisering utöver det faktiska antalet förvärvsarbetande kvinnor år 1960 ha tillfört arbetsmarknaden ytterligare omkring 125 000 gifta och 35 000 ogifta kvinnor, varav 26 000 respektive 10 000 i norrlandslänen. Det förtjänar understrykas att dessa siffror endast gäller tätorterna, d. v. s. befolkningskoncentrationer med fler än 200 invånare.

Glesbygden kännetecknas av stort underskott på kvinnor. Orsaken härtill vill utredningen hänföra till det förhållandet, att det ej i första hand saknas arbetsuppgifter för dessa utan att de möjligheter till sysselsättning, som tätorterna kan erbjuda, bedöms vara mer attraktiva. Kvar står emellertid att den ojämna könsfördelningen medför betydande sociala olägenheter och låg

äktenskapsfrekvens. Befolkningsomflyttningen från glesbygd till tätorter torde på sikt även få kommunalekonomiska följder för de kommuner, där jord- och skogsbruk är den dominerande näringsgrenen och där avstånden till industri- eller servicecentra är stora.

Departementschefen framhåller också (s. 171 och följande) att den kvinnliga yrkesverksamheten i rikets tätorter visar stora regionala variationer. Av intresse är att konstatera den genomsnittligt låga yrkesintensiteten hos de icke gifta kvinnorna i tätorterna i de norra länen. De gifta kvinnornas yrkesverksamhetsgrad var i tätorterna i Stockholms stad och län, Gotlands, Malmöhus och Älvsborgs län exempelvis betydligt högre än riksgenomsnittet, medan den var avsevärt lägre än genomsnittet i bl. a. Kalmar och Kopparbergs län samt norrlandslänen med undantag av Jämtlands län.

Propositionen berör med andra ord den omständigheten, att det uppstår en snedvridning när kvinnorna flyttar ut från hemorten, därför att arbetsmöjligheterna ensidigt inriktats på män. Könsfördelningen blir ojämn. Det är av synnerlig vikt att riksdagen vid behandling av propositionen 185 uppmärksammar detta och fastslår, att de föreslagna planeringsråden inom länen beaktar dessa förhållanden och de nackdelar, som dessa för med sig. Kommittén har uttalat, att på sådana orter, där näringslivets ensidighet medför särskilt stor konjunkturkänslighet eller svårigheter att bereda viss arbetskraft, i synnerhet de gifta kvinnorna, sysselsättning, både samhälls-ekonomiska och rent sociala skäl talar för lokaliseringsfrämjande åtgärder. Dessa riktlinjer bör vara vägledande för planeringsrådets verksamhet.

Tillgängliga befolkningsprognoser tyder på en fortsatt befolkningsförskjutning från glesbygd till tätorter enligt i stort sett samma mönster som under de senaste decennierna. Kommittén kan heller inte utesluta en accelererad takt i omflyttningen. En sådan omflyttning torde väl inte helt kunna undvikas, men vi vill peka på att hela problemkomplexet kring ut- och omflyttning och dennas relation till bristen på sysselsättning för kvinnor närmare borde utredas. Det finns exempelvis ingen tillförlitlig statistik över den dolda och svårangripbara kvinnliga undersysselsättningen. Vi vill framhålla att arbetsförmedlingens statistik över kvinnliga arbetssökande inte kan anses tillräcklig, eftersom de kvinnor, som inte tidigare kunnat erhålla förvärvsarbete via arbetsförmedlingarna, i allmänhet inte söker sig till dessa. Det anses också ofta bland kvinnor, som aldrig besökt en arbetsförmedling, att detta steg är lönlöst, eftersom förmedlingen ändå inte kan bereda dem arbete. Enligt vår åsikt är det därför nödvändigt att man på varje ort ingående undersöker hur stor den kvinnliga arbetskraftsreserven verkligen är — en undersökning som skulle kunna vara av ovärderligt värde för långtidsutredningens fortsatta kartläggning av 1970-talets arbetskraftsproblem.

Problemen torde accentueras i en framtid, då man får se dagens faktiska siffermaterial mot bakgrund av att allt fler kvinnor blir självförsörjande och familjeförsörjare. Man får vidare se denna utveckling mot en ökande

yrkesutbildning bland kvinnorna. Som utredningen påpekat kommer den kvinnliga arbetskraften att öka under en 15-årsperiod i hela landet, 1960—1975, främst i de nordliga länen.

Det finns redan nu en stor dold arbetslöshet bland kvinnorna, i synnerhet bland de gifta kvinnorna. Det torde vad denna grupp beträffar främst gälla kvinnor i den yngre medelåldern, kvinnor som enligt långtidsutredningens uppskattning till 70 procent behövs i en framtida arbetsmarknad för att det svenska näringslivet skall kunna lösa sina arbetskraftsproblem. En utredning om den dolda kvinnliga undersysselsättningen bör därför kompletteras med ett tydligt uttalande till arbetsmarknadsmyndigheter och kommuner att de måste ha kvinnornas sysselsättning med i bilden, då de gör upp planer för beredskap mot arbetslöshet. Man skall kunna experimentera med nya arbetstider, nya arbetsmetoder och framför allt med objekt, som lämpar sig för en arbetskraft som står till förfogande. Också arbetsförmedlingarna måste få bättre personella resurser för att kunna bedriva en aktiv ackquisition av platser, såväl heltids- som deltidspatser.

Enligt vår uppfattning har remissyttrandena inte tillräckligt understrukit det starka behov, som bevisligen finns av sysselsättning för kvinnorna, ett behov som satts i förgrunden av långtidsutredningens senaste statistiska material. Därför måste näringslivet differentieras, så att arbete bereds såväl män som kvinnor på samma ort. Den ensidiga inriktningen på »manlig» sysselsättning bör i en framtid ersättas av en helhetsbild över arbetsmarknaden, där mäns och kvinnors möjlighet till sysselsättning tas med i beräkningen och där det uppmärksammas, att det inte längre finns anledning dela upp arbetstillfällena i »manligt» och »kvinnligt».

Den ensidighet i näringsstrukturen, som nu finns på många håll, bör vid kommande planering motverkas. Vidare bör enligt vår åsikt i samråd med arbetsmarknadsorganen yrkesutbildningen inriktas på sådana områden, där man också kan räkna med att de utbildade kvinnorna bereds sysselsättning. En intensifiering av samhällets resurser för omskolnings- och fortbildningsverksamhet är därför nödvändig.

Med hänvisning till ovanstående hemställer vi,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 185 beaktar de framförda synpunkterna och understryker vikten av att planeringen av lokaliseringspolitiken inriktas så, att även den kvinnliga arbetskraften kan tillvaratas.

Stockholm den 24 november 1964

Elvira Holmberg

Annie Jäderberg

Sven Hammarberg

Astrid Lindekvist

Rosa Svensson

Harald Kärlander

Bo Martinsson